

Hoogstraten, Lodewijk de Konincklaan - Rombout Keldermansstraat - Houvast

Programma van Maatregelen

Auteurs:

Dominick Van den Notelaer

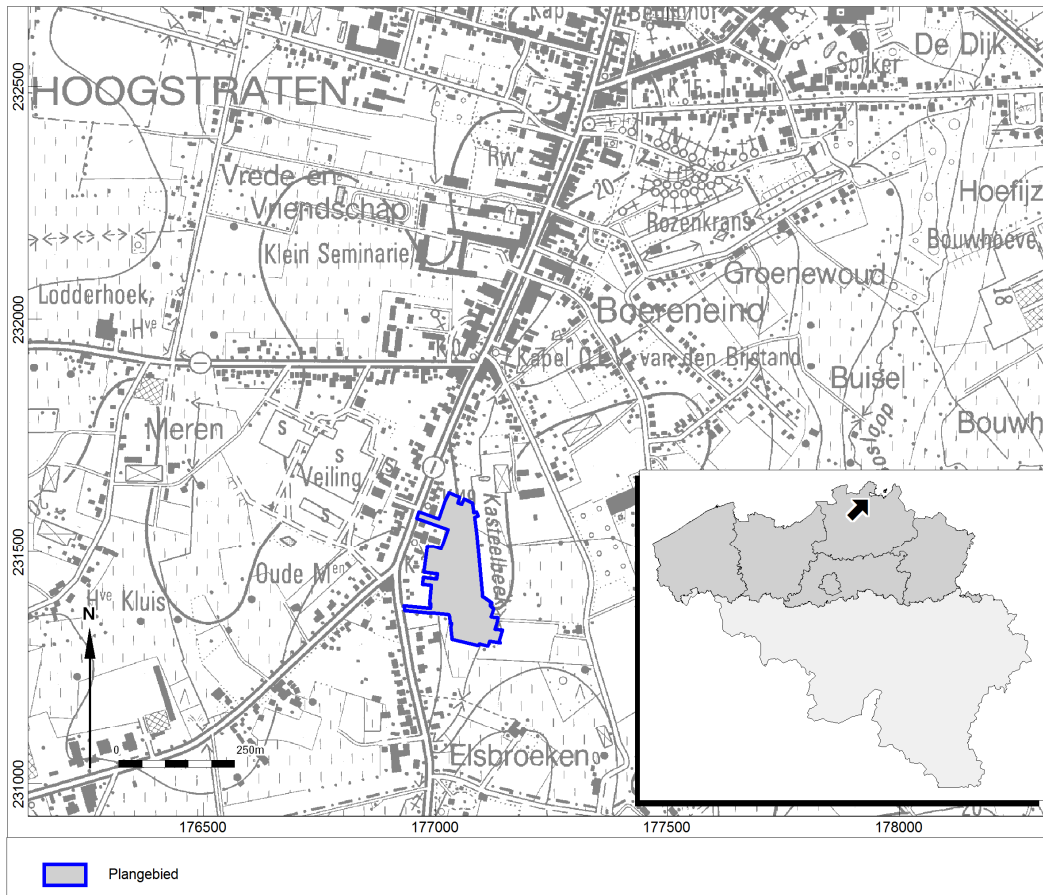
P.L.M. Hazen

Autorisatie:

P.L.M Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)

1 Inleiding

In 2017 heeft Vlaams Erfgoed Centrum een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Hoogstraten: Lodewijk de Konincklaan, Rombout Keldermansstraat en Houvast (afb. 1). Deze nota bestaat uit een proefsleuvenonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de verkavelingsplannen. Omdat het bureauonderzoek een verwachting voor archeologische restanten vanaf het Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd opstelde en het bijbehorende landschappelijk bodemonderzoek op een deel van het terrein een intacte bodemopbouw documenteerde, werd overgegaan tot een proefsleuvenonderzoek

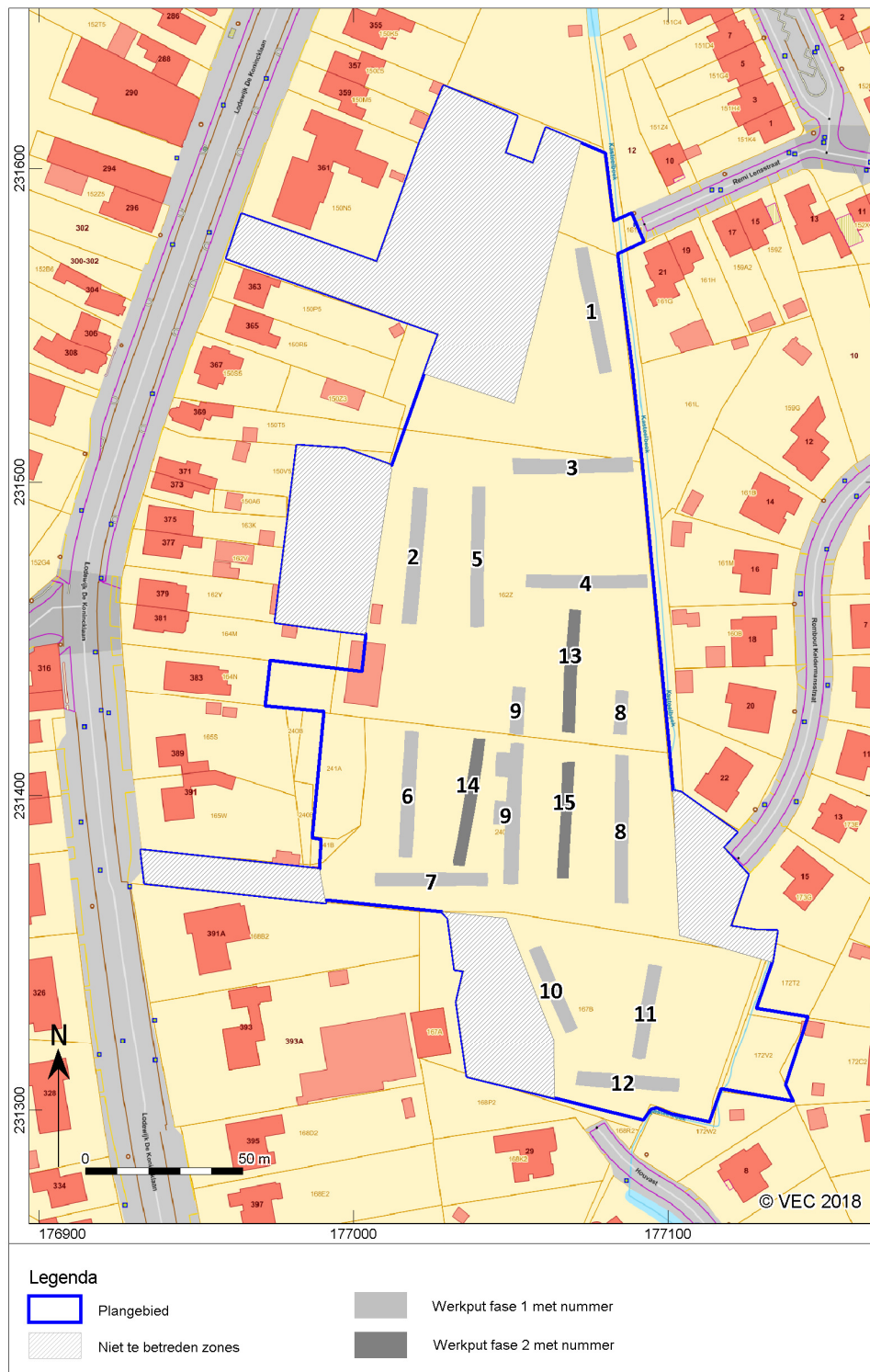
Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

De zone waarin het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd betrof een relatief open terrein, met uitzondering van de noordwestelijke zone. Dit deel van het terrein kon niet worden betreden, aangezien het intensief bebost was. Hier was geen ruimte om een proefsleuf aan te leggen. Daarom is de noordwestelijke proefsleuf komen te vervallen (afb. 2). Daarnaast moesten verscheidene sleuven toch enigszins verplaatst worden. In het noorden van het plangebied zijn momenteel nog sportterreinen gesitueerd. Omdat sleuf 1 door de afsluiting van deze terreinen was gepland, werd deze enkele meters zuidelijker verlegd. Ook sleuf 3 en 4 lagen vlak aan een perceelsafbakening. Daarom werden beiden een tweetal meter naar het westen verplaatst. De meest oostelijke sleuf van de planning kon niet worden aangelegd door de aanwezigheid van bomen en de Kasteelbeek op het terrein.

Het landschappelijk booronderzoek had een gebied afgebakend waarin de ondergrond tot in de C-horizont verstoord was. Om dit met zekerheid te kunnen bevestigen werd er toch een sleuf, namelijk sleuf 2, in het verstoord geachte gebied aangelegd. Tijdens het veldwerk werd duidelijk dat de ondergrond in deze zone niet tot diep in de C-horizont verstoord was. Daarom werd de sleuf die niet kon aangelegd worden verplaatst naar deze zone om zo de dekkingsgraad van het onderzoek in deze zone te verhogen. Deze sleuf is sleuf 5.

Op de scheiding 162Z en 165R was een afscheiding geplaatst. Volgens planning zouden sleuf 6, 8 en 9 doorheen deze omheining lopen. Daarom werd sleuf 6 enkele meters naar het zuiden verplaatst en werden sleuf 8 en 9 op deze plaats onderbroken. Ook de grens tussen perceel 166B en 167B werd afgebakend, ditmaal door een bomenrij. Daarom werd het uigraven van sleuf 8 en 9 gestaakt en werden er op perceel 167B twee nieuwe sleuven uitgegraven. Dit zijn sleuf 10 en 11. Omdat het terrein hier niet overal even toegankelijk was werden de sleuven hier gepositioneerd naar hoe het terrein het toeliet. Ter hoogte van sleuf 10 en 12 bevond zich een peilbuis. Daarom werden beide sleuven op deze plaats kort onderbroken. Ondanks deze beperkingen en niet beschikbare zones kon uiteindelijk een oppervlakte van 2.140 m² worden onderzocht. Dit is bijna 10% van het beschikbare terrein.

Omdat de sporen in het centrale deel nog niet voldoende gewaardeerd waren, zijn in een tweede fase nog eens drie proefsleuven aangelegd. In de tweede fase kon nog eens 430 m² worden onderzocht. Zodoende is bijna 11,5% van het beschikbare terrein onderzocht.

Afb. 2. Overzicht van de aangelegde werkputten en de niet beschikbare zones binnen het plangebied.

2 Gemotiveerd advies

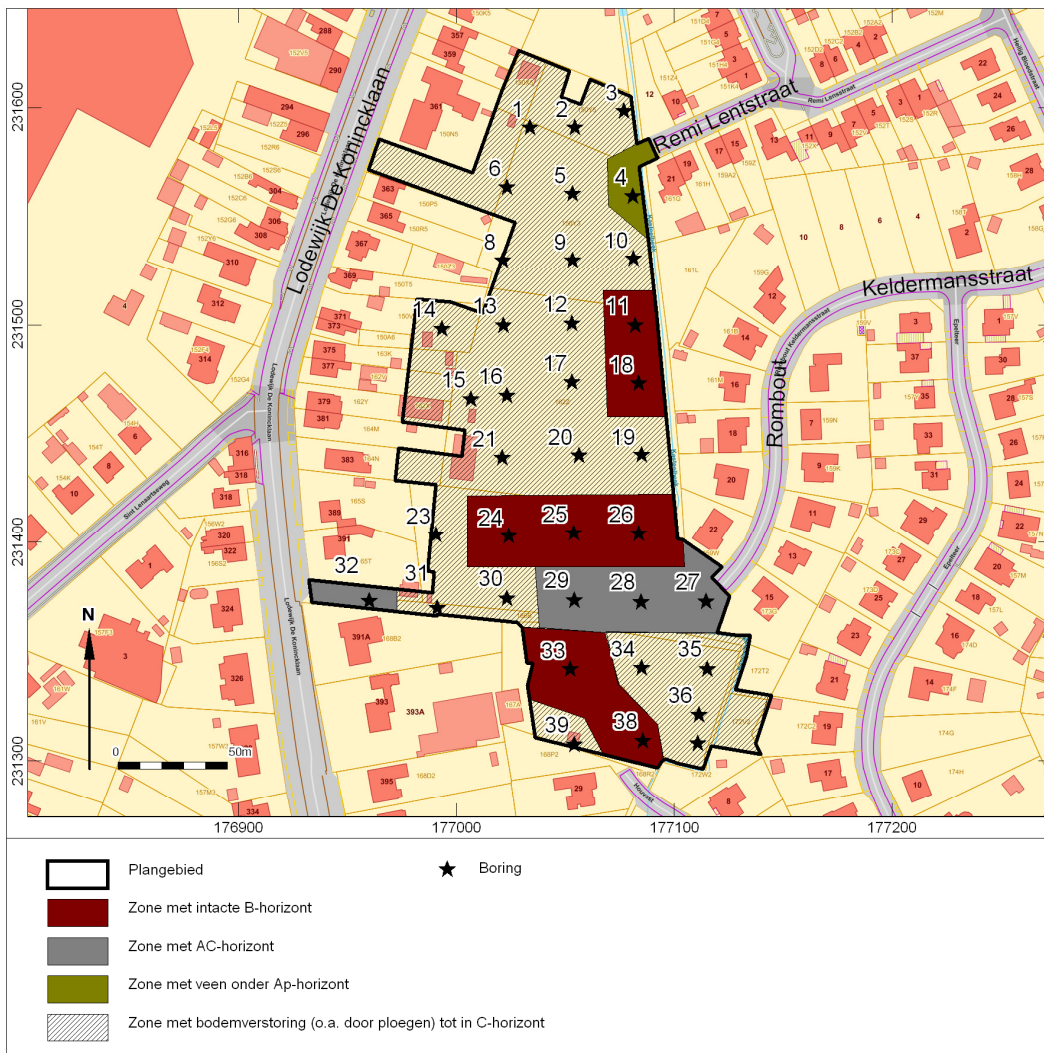
2.1 Volledigheid van het onderzoek

Voor het plangebied werd reeds een archeologienota bestaande uit een bureauonderzoek en een landschappelijk bodemonderzoek.¹

Deze archeologienota toonde aan dat het plangebied ligt in een matig natte tot matig droge ondergrond gelegen is, hetgeen het plangebied een geschikte locatie maakt voor bewoning. Via de CAI werd vastgesteld dat er op circa 1700m een opgraving heeft plaatsgevonden waarbij gebouwplattegronden en spijkers uit de Vroege ijzertijd aan het licht kwamen. Vlak naast deze opgraving situeerde zich Celtic Fields die tot de Late Bronstijd behoren. Deze contexten verhogen het potentieel aan vondsten uit de Brons- en ijzertijd in het plangebied. Via het historisch kaartmateriaal en luchtfoto's kon aangetoond worden dat het plangebied sinds de vroegst geraadpleegde kaarten (De Ferrariskaarten uit 1771-1778) grotendeels in gebruik was als akkerland of weiland. Deze gegevens leidden tot een potentieel voor vondsten van het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen. Resten uit het Paleolithicum of Mesolithicum worden niet verwacht omdat deze zullen verstoord zijn door ploegactiviteit. Omdat het bureauonderzoek concludeerde dat deze gegevens niet voldoende waren om een uitspraak te doen over de aanwezigheid van archeologische contexten in de bodem, werd overgegaan tot een landschappelijk bodemonderzoek om te toetsen of het archeologische vlak nog intact was.

Het landschappelijk bodemonderzoek bestond uit 39 boringen (afb. 3). In tegenstelling tot de verwachtingen op basis van de bureaustudie toonde het landschappelijke bodemonderzoek aan dat in een groot deel van het terrein de bodemopbouw is verstoord. Hier is de oorspronkelijke Ah-, B- en/of E-horizonten voor een groot deel in de Ap-horizont opgenomen. Ook de top van de C-horizont was vergraven. Hierdoor zijn archeologische sporen, die eventueel aanwezig waren, eveneens verdwenen.

¹ Pijpelink 2016.

Afb. 3. Resultaten van het booronderzoek.

2.2 Aanwezigheid van een archeologische site

De gegevens uit het landschappelijk bodemonderzoek konden deels bevestigd worden. Het plangebied betreft een matig droge tot matig natte lemige zandbodem. Het grootste deel van het terrein bevatte een lemige zandbodem tot lichte zandleembodem met een A-horizont direct op de C-horizont. Op sommige plaatsen langs de Kasteelbeek is er inderdaad veenvorming opgetreden door de hoge grondwaterspiegel. Dit is, zoals reeds werd vermoed op basis van boring 4 uit het landschappelijk bodemonderzoek, het geval in put 1. Hier is onder de bouwvoor (Ap-horizont) een dunne veenlaag aanwezig, waaronder een grotendeels intact podzolprofiel bewaard is gebleven. Vermoedelijk is het terrein ter plaatse door een relatief lage maaiveldhoogte bij de egalisatie met een dik pakket opgehoogd en is de oorspronkelijke bodem hierdoor buiten het bereik van grondbewerking gebleven.

In het zuidelijke deel van het plangebied werd op basis van het landschappelijk bodemonderzoek verwacht dat zich hier nog een B-horizont zou bevinden. In de zuidelijke putten 8, 9 en 10 is inderdaad een (grijs)bruine B-horizont aangetroffen. De grens met de bovenliggende Ap-horizont is echter scherp; bovendien is een voor een podzoldbodem kenmerkende E-horizont niet aangetroffen. Dit kan een aanwijzing zijn dat de B-horizont slechts gedeeltelijk intact is en dat het bovenste gedeelte door grondbewerking in de Ap-horizont is opgenomen.

In de zone waar op basis van een verstoorde bodemopbouw geen sporen meer werden verwacht zijn twee proefsleuven aangelegd. Deze sleuven leverden geen archeologische waarden op.

Tijdens het veldwerk werden er verscheidene greppels aangetroffen. Deze greppels werden geplot op historisch kaartmateriaal om te zien of het perceelsgreppels betreffen. De twee greppels in sleuf 2, die doorlopen in sleuf 5, lopen inderdaad gelijk met een perceelsafscheiding, die op de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Popp-kaarten (1842-1879) terug te vinden is. Ook de greppel ter hoogte van werkput 7 en 8 komt ongeveer overeen met een perceelsgrens op de historische kaarten.

In sleuf 8 en 9 werden er concentraties van paalsporen teruggevonden. Deze paalkuilen tekenen zich maar vaag af in het vlak. In de coupe zijn de sporen duidelijker. Ze zijn echter matig geconserveerd. De sporen kennen een geringe diepte: ze zijn maximaal ongeveer 10 cm diep en dat terwijl in deze zone de bodemopbouw nog het meest intact is. Dit doet vermoeden dat in zones met een duidelijk A-C profiel de meeste sporen zullen zijn verploegd. Daarnaast is spoor 8 mogelijk een natuurlijke verkleuring binnen de B-horizont.

Er zijn kijkvensters aangelegd om deze contexten beter in te kunnen schatten, maar deze leverden weinig aanvullende paalsporen op. Ondanks dat een ruimere oppervlakte rond de sporen werd open gelegd, konden geen structuren worden herkend. Er werd eveneens geen vondstmateriaal dat de sporen kon dateren aangetroffen, maar de vorm, diepte en aftekening doen vermoeden dat het om sporen uit de ijzertijd kan gaan.

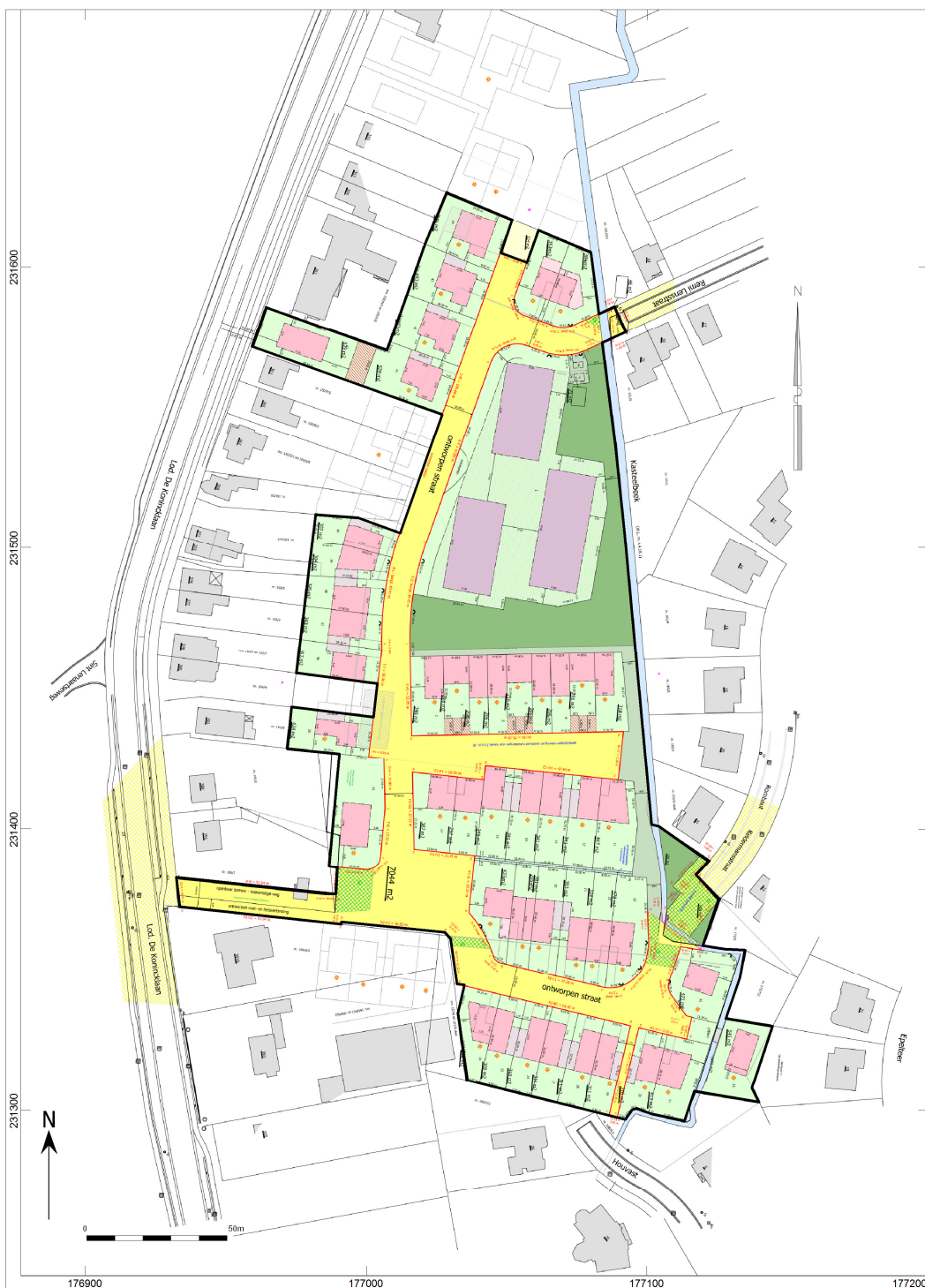
In de tweede fase van het proefsleuvenonderzoek is deze vindplaats nader onderzocht. In werkput 13 werden geen paalsporen aangetroffen. Er werden alleen enkele greppels opgetekend, die ook in de werkputten 8 en 9 reeds waren waargenomen.

In werkput 14, ten westen van de sporenconcentratie, werden drie sporen als mogelijk paalspoor aangemerkt. Na couperen bleek het zonder uitzondering om natuurlijke verkleuringen te gaan (afb. 25). Er was in de coupe geen duidelijke aflijning zichtbaar, en bij het opschonen veranderden de sporen steeds van vorm. Het zijn humeuze vlekken in de natte zandige ondergrond.

2.3 Impactbepaling

In het plangebied is een verkaveling met eengezinswoningen en meergezinswoningen gepland. De Remi Lensstraat, Rombout Keldermansstraat en Lodewijk de Konincklaan zullen met elkaar verbonden worden, waardoor de Remi Lensstraat en de Rombout Keldermansstraat niet meer doodlopend zullen zijn. Tevens zal zullen er zones met groen en voetpaden worden voorzien. Voorts zullen kabels, leidingen en riolering voor extra bodemverstoring zorgen.

In totaal beslaat het plangebied een oppervlakte van 31790 m². 16587 m² van dit oppervlak zal bestaan uit groenzones, groene doorgang of voetweg en tuin of erf. Deze zullen de bodem slechts minimaal verstoren. De bebouwing zal een oppervlakte van 7794 m² beslaan en de wegenis een oppervlakte van 7409 m². In deze zones zal de bodem verstoord worden als gevolg van de funderings-, riolerings- en bouwwerken.

Afb. 4. Verkevelingsplan.

2.4 Bepaling van maatregelen

Op basis van het bureauonderzoek werden archeologische resten vanaf het Laat Pleistoceen tot en met de Nieuwste tijd verwacht. De kans was aanwezig dat de sporen uit het Laat-Pleistoceen tot Mesolithicum niet intact teruggevonden kunnen worden omwille van de agrarische activiteiten, met name ploegen, die gebeurd zijn in het plangebied. Naar aanleiding van de vondst van (nederzettingen)sporen uit de Vroege IJertijd ten westen van het plangebied, werden met name sporen uit de Vroege IJertijd verwacht binnen het plangebied. Het landschappelijk bodemonderzoek liet zien dat in grote delen van het plangebied de bodem tot (dieper) in de C-horizont is verploegd. Steentijdsites met een vondstenlaag waren daarom niet meer te verwachten. In grote delen van het plangebied was ook de verwachtingen voor latere perioden

laag, aangezien de top van de C-horizont was verploegd. Grondsporen zouden daarom in de Ap-horizont zijn opgenomen.

Het proefsleuvenonderzoek heeft de verwachtingen op basis van het bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek grotendeels bevestigd. In het plangebied zijn enkel in één zone sporen aangetroffen, ter hoogte van de werkputten 8 en 9. In deze zone is de bodem nog het best bewaard, met nog een deels intacte B-horizont. Het betreft een aantal paalkuilen waaraan geen datering met zekerheid kon worden toegeschreven, maar die waarschijnlijk uit de ijzertijd stammen. Deze vindplaats in de tweede fase van het proefsleuvenonderzoek nader onderzocht, maar dit leverde geen nieuwe sporen op. De conservatie van de sporen is matig. Ze hebben een geringe diepte. Dit doet vermoeden dat in zones met een A-C profiel het waarschijnlijk is dat er geen sporen meer aanwezig zijn. Naast de sporen uit vermoedelijk de IJzertijd zijn in het plangebied verder nauwelijks sporen aangetroffen, behalve enkele perceelsgreppels. Daarnaast zijn in diverse putten ook recente ingravingen ingetekend.

De archeologische relevante sporen werden alleen teruggevonden in werkput 8 en 9. Deze sporen kennen een matige conservering. Daarnaast zijn er geen structuren herkend en is de sporendensiteit laag. Dit werd nog eens bevestigd door de aanvullende proefsleuven, waarin geen nieuwe sporen meer werden aangetroffen. Er zijn ook geen vondsten aangetroffen die de vindplaats kunnen dateren. Al deze factoren samen maken dat een vervolgonderzoek weinig nieuwe kennis zou opleveren. Bijgevolg wordt er geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Delen van het plangebied waren tijdens het veldwerk niet beschikbaar voor onderzoek. Deze zones kennen op basis van het landschappelijk bodemonderzoek een A-C profiel, waarbij de top van de C-horizont is verploegd. Gezien het gegeven dat de sporen op het terrein een matige conservering kennen, is het niet waarschijnlijk dat in de niet onderzochte zones nog sporen aangetroffen gaan worden. Het is daarom niet noodzakelijk om deze zones in een later stadium alsnog te onderzoeken.

Literatuur

Pijpelink, A. 2016, *Lodewijk de Konincklaan - Rombout Keldermansstraat - Houvast, Hoogstraten Een Archeologienota* (VEC nota 17), Sint-Michiels, Brugge.